

"КАЛЕНДАРНІ КОНФЛІКТИ" В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКИХ ГРЕКО-КАТОЛИКІВ США І КАНАДИ У 1950–1960-Х РОКАХ

Висвітлено перебіг "календарних конфліктів" у громадах Української греко-католицької церкви (Української католицької церкви) в США та Канаді у 1950–1960 рр., що призвели до створення паралельних "старокалендарних" парафій у Чикаго, Клівленді, Філадельфії та Вашингтоні. Прибуття та адаптація до життя в США і Канаді повоєнної хвилі українських емігрантів супроводжувалися низкою конфліктів із представниками "старої" еміграції, зокрема у релігійній сфері. Бажання подолати дезорієнтацію в нових умовах та прагнення пригальмувати процес асиміляції спонукали представників третьої хвилі еміграції до максимального збереження і підсилення тих елементів релігійної традиції, які б, з одного боку, міцніше пов'язували їх із батьківщиною, а з іншого – відмежовували від оточуючої культури. Такий підхід не завжди збігався із прагненнями нащадків попередніх хвиль емігрантів та проводу УГКЦ в цих країнах, що прагнули глибшої адаптації церковного життя до місцевої культури. Як наслідок, у спільнотах, що склались із представників третьої хвилі еміграції, сформувалось явище "діаспорної релігійності", притаманне першим поколінням емігрантів, що полягає у формуванні такого релігійного середовища (одним з елементів якого став календар), інституцій і дискурсу, які б пов'язували новоприбулих емігрантів із батьківщиною і еберігали їх від асиміляції.

Ключові слова: українська діаспора, діаспорна релігійність, календарні конфлікти, Йосиф Сліпий, Патріархальний рух.

Постановка проблеми. Питання календарної реформи залишається актуальним для українських церков протягом вже більш ніж чотирьохсот років, оскільки перші дискусії з цього приводу мали місце ще наприкінці XVI ст. Час від часу та з різною інтенсивністю вони поновлювались у XIX та XX ст., однак унаслідок різних суспільно-політичних та внутрішньо-церковних обставин аргументи на користь збереження юліанського календаря переважали. З особливою гостротою питання зміни календаря зазвучало у зв'язку із масовою еміграцією українців до країн Північної Америки наприкінці XIX – на початку XX ст. У 1920-1930-х рр. дискусії щодо переходу на Григоріанський календар в середовищі греко-католицької української діаспори в США і Канаді спровокували низку конфліктів, але вони не спинили поступової зміни календаря у парафіях. Нові "календарні конфлікти", які виникли в США у 1950-1960-х рр., були гострішими і спричинили виникнення нових громад у Чикаго, Клівленді, Філадельфії та Вашингтоні, а також створення відповідних Комітетів, однією з цілей яких було збереження юліанського календаря. Практично відразу Комітети влились до масового мирянського Патріархального руху, осередки якого постали майже у всіх країнах розселення української діаспори. Хоча зміна календаря не спричинила розколу Церкви, як це трапилось, до прикладу, в Греції, але створення паралельних "старокалендарних" громад є безпрецедентним фактом в історії УГКЦ і тому потребує окремого аналізу.

Аналіз джерел та літератури. Питання, пов'язані з календарною реформою в Українській греко-католицькій церкві у першій половині XX ст., були детально висвітлені у публікаціях О. Павлишина [25, 40] проте він лише побіжно зупинився на процесах, які відбувались в середовищі української діаспори у 1950-1960-х рр. Більше уваги даному періоду приділили дослідники мирянського Патріархального руху з діаспори: П. Біланюк [34], В. Маркус [21, 37, 38] та А. Сороковський [28], однак їхні розвідки потребують доповнення та перегляду, зокрема з урахуванням найновіших напрацювань в галузі діаспорних студій (*diaspora studies*). У контексті цього дослідження особливої уваги заслуговують періодичні видання "старокалендарного" та Патріархального руху, напр. "За рідну Церкву", "Патріархат", збірки відповідних документів з Історичного архіву УГКЦ в Римі та архіву парафії свв. Володимира і Ольги в Чикаго, а також праці, прис-

вячені ролі релігії в житті діаспори, з особливою увагою на першому поколінні емігрантів.

Постановка завдання. Ціллю нашої розвідки є огляд перебігу "календарних конфліктів" на прикладі греко-католицьких парафій США у 1950-1960-х рр., які спричинили виникнення нових, паралельних "старокалендарних" громад УГКЦ в Чикаго, Клівленді, Філадельфії та Вашингтоні. А також з'ясування причин цих конфліктів у світлі досліджень, присвячених ролі релігії в житті діаспори.

Виклад основного матеріалу. Поступовий перехід на Григоріанський календар на парафіях в США у 1940–1950-х рр. відбувався без суттєвих перешкод [21, с. 19] і станом на 1956 р. близько 40 % греко-католицьких парафій в США впровадили відповідні зміни у богослужбове життя [40, с. 126]. Низка проблемних ситуацій, які виникли на кількох парафіях у 1950-х рр. хоч і спричинили зародження поодиноких клітин організованого руху спротиву впровадженню календарної реформи, проте не призвели до розколів на парафіях і створення окремих "старокалендарних" громад.

У 1952 р., наприклад, на парафії УГКЦ у м. Нью-Гейвен частиною парафіяльної громади було засновано "Комітет святкування за старим стилем", який звернувся з відповідними листами до Костянтина Богачевського, екзарха УГКЦ в США та архієпископа Івана Бучка, апостольського-візитатора УГКЦ у Західній Європі, а пізніше до папи Пія XII та Конгрегації східних церков з проханням сприяти збереженню юліанського календаря, відмова від якого була, на їхню думку, шкідливою "так з релігійного як і національно-політичного погляду" [5]. Схожий комітет постав у 1954 р. також і в м. Сиракузи. В обох випадках у своїх листах до церковної влади звертали увагу, що задля участі в богослужіннях на великі свята вони були змушені їздити в сусідні міста, де парафії дотримувались старого стилю, чи відвідувати українські православні храми [5, 6]. Аргументуючи своє бажання затримати юліанський календар, частина парафіян м. Сиракузи підкреслювала, що їхне прохання зумовлене бажанням молитися "в тому самому часі", що й "наші страждаючі брати на Рідних Землях" [6].

Ці перші комітети діяли осібно, проте створений у березні 1956 р. "Комітет оборони юліанського календаря" в м. Рочестер ініціював об'єднання подібних організацій в єдину структуру, яка могла б ефективніше представляти їхню позицію перед церковним керівництвом. Після безрезультатних протестів до єпископату і

Римської апостольської столиці рочестерський комітет розмістив у наймасовішій українській газеті в США "Свобода" платне оголошення з закликом до різних громад об'єднати зусилля [19, с. 3]. Публікація викликала обурення в єпископській канцелярії [7], але на нього відгукнулись представники громад УГКЦ в Нью-Гейвені, Сиракузах, Бінгемптоні, Гартфорді, Честері та Денвері, внаслідок чого засновники рочестерського комітету оголосили про створення "Всеамериканського комітету оборони традиційно-соборницького календаря" [8]. Проте до створення такої організації справа не дійшла, перш за все тому, що ці комітети не були чисельними і їх члени не складали більшості у парафіях, які вони представляли. До прикладу, в парафії св. Йосафата в Рочестері до прихильників збереження старого стилю належало менш ніж 1/3 від загальної кількості парафіян [8].

У 1960-х рр. спротив календарній реформі почав набирати гострішого характеру. Цього разу центрами спротиву переходові на новий календар стали громади у Клівленді, Чикаго (США) та Торонто (Канада).

Після зміни календаря в Клівленді, на зборах вірних з двох місцевих парафій (29 березня 1964 р.) було утворено Громадський комітет, що взяв на себе зобов'язання боротися за повернення юліанського календаря, який, за словами його ініціаторів, становив: "найтісніший духовний зв'язок з переслідуваними нашими близькими на Рідній Землі" [17, с. 8]. Другим пунктом програми комітету стала протидія впровадженню англійської мови у богослужіння, яка розглядалась як причина "відчуження наших дітей від свого народу, а вслід за тим від нашої Греко-Католицької Церкви" [17, с. 8].

Паралельно з подіями у Клівленді, "календарний конфлікт" спалахнув у Чикаго. Після того, як 27 вересня 1964 р. у кафедральному соборі св. Миколая було оголошено про перехід на григоріанський календар, 17 листопада ініціативна група парафіян організувала "Комітет оборони традицій УГКЦ". Вимоги комітету, сформульовані у відповідному меморіалі, зосереджувались довкола двох пунктів: збереження старого календаря та ліквідації усіх проявів латинізації та асиміляції в богослужбовому житті, а також у програмі парафіяльної школи. Загалом, аргументи співпадали з аналогічними заявами клівлендського Комітету, проте у випадку Чикаго календар та відповідні богослужбові практики були позиціоновані як важливі елементи "окремішності" української спільноти і церкви супроти інших християнських традицій і американського суспільства в цілому [22].

Комітет, схожий до клівлендського та чиказького, постав у цей час у Торонто (Канада). Ініціативна група сформувалась у травні 1965 р., а організаційне оформлення "старокалендарного" руху в Канаді відбулось 2 червня 1965 р. під час засідання президії новоутвореного "Комітету оборони обряду і традицій УГКЦ в Канаді". Як і в США, провідною тезою канадського комітету стало збереження тих релігійних і церковних практик, які би підкреслювали "окремішність і незалежність" УГКЦ в чужорідному середовищі. Оскільки одним із ініціаторів комітету був досвідчений богослов, професор Університету Торонто д-р Петро Біланюк, аргументація торонтонського комітету була добре обґрунтованою і переконливою з богословської точки зору. Звертаючись до теми календаря, він запропонував нову тезу, яка виходила за традиціоналістичні чи "діаспорні" аргументи, наголошуючи, що "асинхронність" церковного життя УГКЦ відносно оточуючої культури здатне зменшити вплив секуляризації на українську спільноту [15, с. 20-23]. Виникнення комітетів оборони в різних містах США і

Канади спонукали активістів розпочати перемовини щодо співпраці, які завершилися у грудні 1966 р. створенням "Центрального комітету оборони обряду, традицій і мови УГКЦ в ЗСА і Канаді", яка об'єднала однодумців з Чикаго, Клівленду, Парми, Акрону, Янг'ставну і Гемонду (США) та Торонто (Канада) [16, с. 98-101].

Календарні проблеми в громадах Чикаго і Клівленді були розв'язані лише після створення паралельних "старокалендарних" парафій. Заснування нової парафії св. Володимира і Ольги у Чикаго було офіційно проголошено Йосифом Сліпим у присутності Ярослава Габра 28 липня 1968 р. [30]. У Клівленді ініціативний комітет для створення нової парафії постав у травні 1972 р., а у власне приміщення громада увійшла в грудні 1976 р. [24].

Окрім парафій у Чикаго та Клівленді, "старокалендарні" громади згодом постали також у Філадельфії (1975) [26] та Вашингтоні (1980) [23, 33]. Осередки "оборонців" діяли також в інших містах, наприклад, в Ньюарку [2] та Асторії (Нью-Йорк) [11], проте там до заснування окремих парафій справа не дійшла.

Майже відразу ідеї учасників "старокалендарного" руху та створені ними організації стали частиною Патріархального руху УГКЦ, що у цей самий час постав у США. Завдяки цьому новоутворені "старокалендарні" парафії отримали неформальну назву "патріархальних", а ідея оборони старого календаря була вписана у більш ширшу програму, що включала протидію асиміляції та підтримку єдності діаспори навколо глави УГКЦ [14, 21].

Сам Йосиф Сліпий підтримував збереження у парафіях юліанського календаря, хоч також закликав мирянських активістів стриматись від радикалізації і конфронтації з місцевим єпископством [3, 4]. Зі свого боку, у 1965 р. українські греко-католицькі єпископи у своєму III Пастирському посланні, хоч і підкреслили, що "не можна тепер міняти в Українській католицькій церкві дотеперішнього юліанського календаря", все ж ствердили, що "де заходить дійсна духовна потреба й де поважна більшість вірних цього бажає.../ дозволимо цим вірним користуватись григоріанським календарем" зі згоди місцевого єпископа і Римського апостольського престолу [18].

З іншого боку, "календарні конфлікти" спровокували внутрішню полеміку в УГКЦ, оскільки, на думку частини духовенства і мирян УГКЦ, питання календаря в житті Церкви було справою другорядною. Так на думку о. Діонісія Тулюк-Кульчицького, фіксація на обрядово-традиційному аспекті церковного життя була не здатною пригальмувати секуляризаційні процеси, які, на його думку, якраз становили справжню загрозу для Церкви і вірних [31, с. 17]. Ще один критик діяльності "старокалендарних" та патріархальних комітетів Осип Федорика вважав, що суттєві для християнської віри речі були замінені "закохананням в самотності рідного... календаря, і в унікальності обичаїв. На місці розбудови внутрішнього життя наслідуванням Христа і моральним змістом релігії прийшло захоплення власнопідметністю, що висловлюється в богомній стилізації християнського фольклору" [32].

Ключовою аргументацією на підтримку старого календаря з боку посталих у 1950-1960-х рр. комітетів було те, що він, на їхню думку, є чинником, який пов'язує вірян у США з переслідуваною ієрархією, духовенством та родинами в Україні [9]. Поруч з цим календар розглядався як важлива частина традиції, яка пов'язує минуле з теперішнім і майбутнім та "в'яже правнуків, внуків, синів з батьками, дідами, прадідами в одну нерозривну цілість духовности і культури" [10]. Не менш

важливою рисою "старокалендарного" руху в цілому було те, що до нього приєдналися лише представники третьої хвилі української еміграції, які після кількох років, проведених у таборах переміщених осіб (DP camps) в Німеччині та Австрії, на початку 1950-х рр. завершили розселення в країнах Пн. і Пд. Америки, Західної Європи і Австралії [6, 9]. Отже, можна припустити, що суперечки довкола переходу на новий календарний стиль були частиною ширшого конфлікту між "старою" і "новою" українською еміграцією, представники якої вживували "старих" емігрантів у майже цілковитій асиміляції в американському середовищі [27, с. 68]. Конфлікти такого роду не були унікальним явищем української еміграції і мали місце так само серед інших діаспор. Добрим прикладом може слугувати досвід польської повоєнної еміграції, яка так само, як і третя хвиля українських емігрантів, вважала себе "політичною" [36, с. 12]. Проте в основі конфліктів такого роду лежать не лише різниці в світогляді чи політичних вподобаннях, але також те, що перше емігрантське покоління, як правило, переживає сильніший емоційний зв'язок із батьківщиною [43, с. 85]. У випадку повоєнної еміграції ці емоції підсилювались фактом вимушеного виїзду за межі рідного краю та бажанням повернутись.

Прибувши до США та Канади, нові емігранти зустрілись тут із нащадками попередніх хвиль української еміграції, які на той момент перебували вже на другій ("структурній") і третій ("ідентифікаційній") стадіях асиміляції [35, с. 68-83]. Така ситуація була для багатьох з них дискомфортною. Дещо інакше ситуація виглядала для церковного проводу УГКЦ та священників у цих країнах, які прагнули забезпечити відповідну душпастирську опіку для всіх поколінь емігрантів. Для нащадків перших хвиль еміграції, які народились у Північній Америці та були цілковито інтегровані в місцеві суспільства і їхню культуру, поняття "Церкви в діаспорі" було малозрозумілим і чимало молодих священників хотіли бачити свою церкву відкритою до людей усіх національностей [12, 42]. У першій половині 1960-х рр., міркуючи над тим, як затримати молоде "американізоване" покоління при церкві, частина духовенства УГКЦ в США та Канаді схилилась до думки, що церковне життя потребує глибшої адаптації до довколишньої культури. Першочергово це стосувалося вживання англійської мови у церковному житті, зокрема богослужбовому, а також зміни календаря [13, 41].

Усі ці фактори свідчать, що для кращого розуміння причин, які призвели до виникнення у 1950-1960-х рр. "старокалендарного" руху в середовищі третьої хвилі української еміграції в США і Канаді слід звернути увагу на особливі функції, які відіграє релігія в житті діаспор. Дослідження, присвячені цьому питанню, свідчать, що для першого покоління емігрантів гострий емоційний зв'язок із батьківщиною провокує інтенсивніший і глибший стан дезорієнтації в новій країні проживання, група переживає постійний внутрішній розлам, спричинений дезорієнтацією в часі ("до" і "після" еміграції) і просторі (життя між "тут" і "там") [43, с. 85]. Релігія, натомість, виступає для них як "усталена система смислів, стійка традиція, впорядкована територія посеред потенційно нестабільного буття" [39, с. 34]. З огляду на це, вважає Т. Твід, для першого і – частково – другого покоління емігрантів релігія, окрім усіх звичних для неї функцій, виконує *транстимпору* (transtemporal) і *транслокальну* (translocative) роль. Вона допомагає долати розрив і дезорієнтацію у часі та просторі, які виникають внаслідок еміграції. Цей процес, у свою чергу, впливає на

саму релігію, внаслідок чого виникає феномен *діаспорної релігійності* (diasporic religion). Загалом, явище *діаспорної релігійності* проявляється у творенні емігрантами такого середовища, інституцій і дискурсу, які б допомагали долати "розриви" в часі і просторі, спричинені еміграцією, а також збереженню (інколи навіть підсиленню) власної релігійної ідентичності супроти оточуючої культури і інших релігійних традицій на естетичному, богословському, інституційному рівнях [43, с. 94-95].

Аргументація, що використовували у своїх текстах представники "старокалендарного" руху в США і Канаді, свідчить, що календар сприймався ними перш за все, як один з ключових елементів утримання зв'язку між діаспорою і батьківщиною і таким чином виконував *транслокальну* функцію. За словами активістів чиказького Комітету, бажаючи святкувати свята згідно з юліанським календарем, вони прагнули зберегти "найтісніший зв'язок з українським народом в той же час і тим самим способом святкування, який дотепер ми зберігали" [1]. Знову ж таки, за словами проводу Патріархального руху, саме старий календар забезпечував "одність з Церквою на Рідних Землях" і тому цей аргумент, на думку авторів листа до українського греко-католицького єпископату, повинен був бути, "чи не найбільш зобов'язуючим чинником" на користь його (календаря) збереження [29].

У той самий час календар, однак, не був цінністю сам по собі – з ним, за словами Василя Маркуся, "були пов'язані й інші справи – традиції, обряд, мова, ціла церковна ідеологія, все те, що представляє помісність і східність нашої Церкви", – тому, продовжував автор, – "... Коли ці властивості збережені у більшій мірі, то й зв'язки Церкви на поселеннях з Церквою в батьківщині є сильнішими" [21, с. 20]. Завдяки цьому поєднанню релігійна традиція у цілому стала одним із ключових *транстимпорових* елементів діаспорної релігійності, який повинен був забезпечити тяглість із минулим батьківщиною і її релігійною історією, і навіть майбутніми поколіннями. Обґрунтовуючи боротьбу за збереження старого календаря та українського характеру обряду в парафії у Чикаго, один із лідерів місцевого комітету Юрій Городиловський [1] наводив цитату з повісті Уляни Кравченко "Хризантеми", в якій вона описувала свої емоції, пов'язані з досвідом участі у богослужінні в Гошівському монастирі: "... / у хвилини молитовної екстази появлялася свідомість, що тут молилися моя мати й бабуня, що давніше молилися тут і так само їхні батьки, а перед сотнями літ молилися тут мої предки. Так будуть молитися і наші нащадки" [20, с. 77]. Отже, ціла обрядова сторона релігійної традиції забезпечувала необхідні для формування діаспорної релігійності механізми, естетичну і богословську базу, завдяки яким діаспори конструюють уявлену спільноту з тими, хто живе, жив і житиме на батьківщині, а також допомагає провести чіткішу межу між своєю спільнотою і оточенням.

Без сумніву, календар відіграв важливу роль у самоідентифікації української греко-католицької спільноти і до 1950-х рр., проте в умовах діаспори його функція зазнала змін. Для першого покоління третьої хвилі еміграції він набув *транслокального* і *транстимпорового* характеру і став таким чином одним з елементів *діаспорної релігійності*.

Висновок. Однією з головних причин виникнення "старокалендарного" руху в середовищі першого покоління третьої хвилі української еміграції в США і Канаді були складнощі, що виникали у процесі адаптації нових емігрантів до нових умов проживання. Відчуття дезорієнтації, спровоковане розривом із батьківщиною, рід-

нею та звичним середовищем, змушує новоприбулих емігрантів шукати відповідні механізми, які б допомогли подолати "розриви" в часі і просторі, що виникають внаслідок еміграції. Релігійна традиція поруч з усіма звичними для неї функціями здатна забезпечувати емігрантам необхідний транслोकальний і трансчасовий зв'язок із батьківщиною, її минулим і майбутнім. У випадку греко-католицького сегменту третьої хвилі української еміграції таку функцію частково виконував "старий" календар, який одночасно відрізняв українську діаспору календарно від оточення, а також в унікальний спосіб поєднував її з батьківщиною та українською діаспорою в інших країнах.

Список використаних джерел

1. Архів парафії свв. Володимира і Ольги в Чикаго, "Г" (Городиловський Юрій м. д.), Чому існує комітет оборони традицій Української Католицької Церкви в Чикаго (1964), б. п.
2. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 222 (Litterae Fidelium. Kuzyk), Лист Дмитра Кузика до Йосифа Сліпого (18 березня 1968 року), арк. 32.
3. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 245 (Litterae Fidelium. Shy-Smyk), Лист Йосифа Сліпого до Романа Смика (28 лютого 1965 року), арк. 93.
4. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 245 (Litterae Fidelium. Shy-Smyk), Лист Йосифа Сліпого до Романа Смика (8 квітня 1965 року), арк. 97.
5. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 395 (America. Komitet Oborony 1964–1972), Лист комітету святкувань за старим стилем м. Нью-Гейвен (22 жовтня 1956), арк. 58.
6. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 395 (America. Komitet Oborony 1964–1972), Лист вірних УГКЦ м. Сиракузи до архиеп. Костянтина Богачевського (23 жовтня 1954), арк. 40.
7. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 395 (America. Komitet Oborony 1964–1972), Лист віце-канцлера Стемфордської єпархії о. Івана Стаха до Василя Гранковського і Романа Вергуна вих. № 159.56 (26 березня 1956 року), арк. 37.
8. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 395 (America. Komitet Oborony 1964–1972), Звернення комітету оборони юліанського календаря в м. Рочестер (2 жовтня 1956 року), арк. 49–50.
9. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 395 (America. Komitet Oborony 1964–1972), Протокол ширших сходів українців греко-католиків – прихильників календаря старого стилю (8 квітня 1956 року), арк. 9.
10. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 395 (America. Komitet oborony 1964–1972), Лист комітету оборони українських традицій в українській католицькій церкві Св. Духа в м. Честер до Митр. Костянтина Богачевського (4 березня 1959), арк. 119.
11. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 396, (America. Komitet Oborony 1973–1984), Постанови й домагання всенародних зборів парахіяної церкви Чесного Хреста в Асторії (21 березня 1973 року), арк. 120.
12. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 48 (Litterae Episcoporum. Gabro Jaroslav 1963-75 (I)), Габро Я. В почутті співвідповідальності за долю Вселенської Церкви (Жовтень 1971 року), арк. 179–180.
13. Історичний архів УГКЦ в Римі, ф. 2, оп. IVa, спр. 48 (Litterae Episcoporum. Gabro Jaroslav 1963-75 (I)), Лист Ярослава Габра до Йосифа Сліпого (12 квітня 1967), арк. 126.
14. Бабинський А. Зародження патріархального руху в США: передумови, події та особи / А. Бабинський // Ковчег : наук. зб. з церковної історії. – 2018. – № VIII. – С. 317–340.
15. Біланюк П. Українська церква, її сучасне й майбутнє / П. Біланюк. – Торонто ; Чикаго: Комітети оборони обряду і традицій Української Католицької Церкви в Канаді і З.Д.А., 1966. – 31 с.
16. Городиловський Ю. Оборонний рух у церковному житті Чикаго й околиці / Ю. Городиловський // Собор душ. Пропамятна книга Парафії Св. Володимира і Ольги / ред.: В. Маркус. – Чикаго: Ставропігія, 1982. – С. 93-105.
17. До їх Ексцеленції митрополита Кир Амвросія Сенишина, ЧСБВ у Філадельфії, Клівленд, 19 квітня 1964 // За рідну Церкву. – 1966. – № 4–5. – С. 7–10.
18. III Спільне пастирське послання українських католицьких владик приявних на кінець IV Сесії вселенського собору Ватиканського Другого в Римі // Благочинник Верховного архієпископа візантійсько-українського (греко-руського) обряду. – 1966. – № 1. – С. 3–24.
19. Комітет оборони юліанського календаря // Свобода. – 1956. – 20 верес. – С. 3.
20. Кравченко У. Хризантеми / У. Кравченко. – Чикаго: Вид-во Миколи Денисюка, 1961. – 413 с.
21. Маркус В. Делікатна, але переважна справа / В. Маркус // Патріярхат. – 1981. – № 6. – С. 19–21.

22. Меморіал Комітету Оборони Традицій Української Католицької Церкви вручений їх Ексцеленції Кир Ярославів, Чикаго, дня 12 грудня 1964 р. // За рідну Церкву. – 1967. – № 3–4. – С. 31–38.

23. Мирянин Парафії Пресв. Трійці. Юрисдикційне визнання традиційної парафії у Вашингтоні / Мирянин Парафії Пресв. Трійці // За патріярхат. – 1981. – № 12. – С. 27–28.

24. Мичковський М. Як постала українська католицька парафія Покрови Пресвятої Богородиці в Клівленді, Огайо / М. Мичковський // За патріярхат. – 1974. – № 7. – С. 8–9.

25. Павлишин О. З історії впровадження григоріанського календаря в церковне життя українців / О. Павлишин // Україна модерна. – 2002. – № 7. – С. 7–68.

26. Процюк І. Патріярша церква Св. Архистратига Михаїла в Філадельфії / І. Процюк // За патріярхат. – 1976. – № 11–12. – С. 9–10.

27. Саранча Г. Соціально-політична та культурна адаптація третьої хвилі української еміграції у Сполучених Штатах Америки (40–70 роки XX століття): дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / Г. Саранча – Тернопіль: Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2006. – 210 с.

28. Сороковський А. Нарис історії українського патріархального руху / А. Сороковський // Матеріали до історії українського патріархального руху (1963–2001) / ред.: А. Сороковський. – Л.: Свічадо, 2009. – С. 19–70.

29. Справи Української Католицької Церкви. Лист до Конференції українського католицького єпископату (Ч. 2) // Вільне слово. – 1965. – 11 грудня. – С. 3.

30. Теодорович Ю. Чикаго має нову парафію / Ю. Теодорович. // За патріярхат. – 1968. – № 3. – С. 20–21.

31. Тулюк-Кульчицький Д. Про ідеологію древнього Православ'я і рідного благочест'я / Д. Тулюк-Кульчицький. – Мюнхен: [б. в.], 1976. – 43 с.

32. Федорика О. Яка криза? // Українське життя. – 1972. – 10 верес. – С. 2.

33. Церковно-мовний конфлікт в парафії Св. Родина у Вашингтоні Д. К. // За патріярхат. – 1975. – № 1–2. – С. 13–14.

34. Bilaniuk, P. The Ukrainian Catholic Lay Movement 1945–1975: An Interpretation / P. Bilaniuk // The Ukrainian Catholic Church 1945–1975: A Symposium / Ed.: M. Labunka, L. Rudnytsky. – Philadelphia: St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics Inc., 1976. – P. 90–106.

35. Gordon, M. Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins / M. M. Gordon. – N. Y.: Oxford University Press, 1964. – 276 p.

36. Jaroszyńska-Kirchmann, A. The Exile Mission: the Polish Political Diaspora and Polish Americans, 1939–1956 / A. D. Jaroszyńska-Kirchmann. – Athens: Ohio University Press, 2004. – 368 p.

37. Markus, V. A Century of Ukrainian Religious Experience in the United States / V. Markus // The Ukrainian Experience in the United States: A Symposium / Ed.: P. R. Magocsi. – Cambridge: Harvard Ukrainian Research Institute, 1979. – P. 105–128.

38. Markus, V. The Role of the Patriarchal Movement in the Ukrainian Catholic Church / V. Markus // The Ukrainian Religious Experience: Tradition and the Canadian Cultural Context / Ed.: D. J. Goa. – Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, 1989. – P. 157–170.

39. Mol, H. Theory and Data on the Religious Behaviour of Migrants / H. Mol // Social Compass. – 1979. – № 1. – P. 31–39.

40. Pavlyshyn, O. The Calendar Question in the Ukrainian Greek Catholic Church, 1900–1930 / O. Pavlyshyn // Journal of Ukrainian Studies. – 2012. – № 37. – P. 113–130.

41. Pospishil, V. Where is Our Youth? A Statistical Study // The Way – 1964. – 12 January. – P. 2.

42. Suggestions for the Renewal of Our Church // Logos: A Journal of Eastern Christian Studies. – 2005. – № 1–2. – P. 151–158.

43. Tweed, T. Our Lady of the Exile: Diasporic Religion at a Cuban Catholic Shrine in Miami / T. Tweed. – New York: Oxford University Press, 1997. – 224 p.

References

1. Archives of the Parish of St. Volodymyr and Olha in Chicago, "H" (Yuri Horodylovskiy, MD), Why the Defense Committee of the Tradition of the Ukrainian Catholic Church in Chicago Exists (1964), no pagination. [In Ukrainian]
2. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 222 (Litterae Fidelium. Kuzyk), A Letter Dmytro Kuzyk to Josyf Slipyj (1968, March 18), p. 32. [In Ukrainian]
3. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 245 (Litterae Fidelium. Shy-Smyk), A Letter of Josyf Slipyj to Roman Smyk (1965, February 28), P. 93. [In Ukrainian]
4. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 245 (Litterae Fidelium. Shy-Smyk), A Letter of Josyf Slipyj to Roman Smyk (1965, April 8), P. 97. [In Ukrainian]
5. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 395 (America. The Committee of the Defence 1964-1972), A Letter of the Committee of Celebrations due to the Old Style. New-Haeven (1956, October 22), p. 58. [In Ukrainian]
6. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 395 (America. The Committee of the Defence 1964-1972), A Letter of the Faithful of the UGCC in Syracuse to the Archbishop. Constantine Bohachevsky (1954, October 23), p. 40. [In Ukrainian]

7. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 395 (America. The Committee of the Defence 1964-1972), A Letter of the Vice-Chancellor of Diocese of Stamford, CT. Fr. John Stakh to Vasyi Hrankovsky & Roman Verhun ref. No. 159.56 (1956, September 26), p. 37. [In Ukrainian]
8. Historical Archive of the UGCC in Rome, Colection. 2, Description. IVa, File 395 (America. The Committee of the Defence 1964-1972), An Appeal of the Committee of the Defense of the Julian Calendar in Rochester (1956, October 2), pp. 49-50. [In Ukrainian]
9. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 395 (America. The Committee of the Defence 1964-1972), Minutes of the Wider Meeting of Ukrainian Greek Catholics – Supporters of the Old-Style Calendar (1956, April 8), p. 9. [In Ukrainian]
10. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 395 (America. The Committee of the Defence 1964-1972), A Letter of the Defense Committee of Ukrainian Traditions in the Ukrainian Catholic Church in Chester to Metropolitan Constantine Bohachevskyi (1959, March 4), p. 119. [In Ukrainian]
11. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 396 (America. The Committee of the Defence 1973-1984) Resolution and Demands of the General Parish Council of the church the Holy Cross in Astoria (1971, March 21), p. 120. [In Ukrainian]
12. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 48 (Litterae Episcoporum. Gabro Jaroslav 1963-75 (I)), Gabro J. With the Co-Responsibility for the fate of the Universal Church (1971, October), pp. 179-180. [In Ukrainian]
13. Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Desc. IVa, Fol. 48 (Litterae Episcoporum. Gabro Jaroslav 1963-75 (I)), A Letter of Jaroslav Gabro to Josyf Slipyj (1967, April 12), p. 126. [In Ukrainian]
14. Babynskyi, A. (2018). The Emergence of the Ukrainian Catholic Patriarchal Movement in the USA: Background, Events, and Personalities. *The Ark*, 8, 317-340. [In Ukrainian]
15. Bilaniuk, P. (1966). *The Ukrainian Church, Its Present and Future*. Toronto-Chicago: Committees for the Defense of the Rite and Tradition of the Ukrainian Catholic Church in Canada and USA. [In Ukrainian]
16. Horodylovskiy, Yu. (1982). The Defense Movement in the Church Life of Chicago and the Surrounding Area. In V. Markus V (Ed.), *The Cathedral of the Souls. A Memorial Book of the Parish of St. Volodymyr and Olha*. Chicago: Stauropegon. Pp. 93-105. [In Ukrainian]
17. To His Excellency Metropolitan Kyr Ambrose Senyshyn, OSBM in Philadelphia, Cleveland, April 19, 1964. (1966). *For the Native Church*, 4-5, 7-10. [In Ukrainian]
18. 3rd Pastoral Message of Ukrainian Catholic Bishops present on the Final IV Session of Second Vatican Ecumenical Council in Rome. (1966). *The Herald of the Major Archbishop of Byzantine-Ukrainian (Greek-Ruthenian) Rite*, 1, 3-24. [In Ukrainian]
19. The Committee of the Defense of Julian Calendar. (1956, September 20). *The Freedom*, 3. [In Ukrainian]
20. Kravchenko, U. (1961) *Chrysanthemums*. Chicago: Mykola Denysuk Publishing House. [In Ukrainian]
21. Markus, V. (1981). A Delicate but Important Question. *The Patriarchate*, 6, 19-21. [In Ukrainian]
22. A Memorial of the Committee of the Defense of Traditions of the Ukrainian Catholic Church presented to His Excellency Kyr Jaroslav Gabro, Chicago, Dec. 12, 1964. (1967). *For the Native Church*, 3-4, 31-38. [In Ukrainian]
23. A Layman of the Holy Trinity parish. (1981). Juridical Recognition of the Traditional Parish in Washington. *The Patriarchate*, 12, 27-28. [In Ukrainian]
24. Mychkovskyi, M. (1974). How the Ukrainian Catholic Parish of the Protection of Lady Theotokos in Cleveland, Ohio Appeared. *For the Patriarchate*, 7, 8-9. [In Ukrainian]
25. Pavlyshyn, O. (2002). From the History of the Introduction of the Gregorian Calendar in the Church Life of Ukrainians. *The Modern Ukraine*, 7, 7-68. [In Ukrainian]
26. Protsiuk, I. (1976). The Patriarchal Church of St. Archangel Michael in Philadelphia. *For the Patriarchate*, 11-12, 9-10. [In Ukrainian]
27. Sarancha, H. (2006). *Socio-Political and Cultural Adaptation of the Third Wave of Ukrainian Emigration in the United States of America (40-70 years of the 20th Century)*. Unpublished thesis (PhD in History), Ternopil National Pedagogical University of V. Hnatyuk. [In Ukrainian]
28. Sorokowski, A. (2009). A Brief History of the Ukrainian Patriarchal Movement. In A. Sorokowski (Ed.), *Towards a History of the Ukrainian Patriarchal Movement (1963-2001)*. Lviv: Svichado. Pp. 19-70. [In Ukrainian].
29. The Situation of the Ukrainian Catholic Church. A Letter to the Conference of Ukrainian Catholic Bishops (1965, December 11). *The Free Word*, 3. [In Ukrainian]
30. Teodorovych, Yu. (1968). Chicago Has a New Parish. *For the Patriarchate*, 3, 20-21. [In Ukrainian]
31. Tuliuk-Kulchitskyi, D. (1976). *On the Ideology of Ancient Orthodoxy and Native Piety*. Munich: [s. n.]. [In Ukrainian]
32. Fedoryka, O. What Crisis? (1972, September 10). *The Ukrainian Life*, 2. [In Ukrainian]
33. The Church-Language Conflict on the Parish of the Holy Family in Washington, DC. (1975). *For the Patriarchate*, 1-2, 13-14. [In Ukrainian]
34. Bilaniuk, P. (1976). The Ukrainian Catholic Lay Movement 1945-1975: An Interpretation. In M. Labunka, L. Rudnytsky (Eds.), *The Ukrainian Catholic Church 1945-1975: A Symposium*. Philadelphia: St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics Inc. Pp. 90-106.
35. Gordon, M. (1964). *Assimilation in American life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. New York: Oxford University Press.
36. Jaroszyńska-Kirchmann, A. (2004). *The Exile Mission: The Polish Political Diaspora and Polish Americans, 1939-1956*. Athens: Ohio University Press.
37. Markus, V. (1979). A Century of Ukrainian Religious Experience in the United States. In P. R. Magocsi (Ed.), *The Ukrainian Experience in the United States: A Symposium*. Cambridge: Harvard Ukrainian Research Institute. Pp. 105-128.
38. Markus, V. (1989). The Role of the Patriarchal Movement in the Ukrainian Catholic Church. In D. J. Goa (Ed.), *The Ukrainian religious experience: Tradition and the Canadian Cultural Context*. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta. Pp. 157-170.
39. Mol, H. (1979). Theory and Data on the Religious Behavior of Migrants. *Social Compass*, 1, 31-39.
40. Pavlyshyn, O. (2012). The Calendar Question in the Ukrainian Greek Catholic Church, 1900-1930. *Journal of Ukrainian Studies*, 37, 113-130.
41. Pospishil, V. Where is Our Youth? A Statistical Study. (1964, January 12). *The Way*, 2.
42. Suggestions for the Renewal of Our Church. (2005). *Logos: A Journal of Eastern Christian Studies*, 1-2, 151-158.
43. Tweed, T. (1997). *Our Lady of the Exile: Diasporic Religion at a Cuban Catholic Shrine in Miami*. New York: Oxford University Press.

Надійшла до редколегії 18.04.20

A. Babynskyi, PhD Student
Ukrainian Catholic University, Lviv, Ukraine

"CALENDAR CONFLICTS" WITHIN THE UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC COMMUNITY IN THE UNITED STATES AND CANADA IN 1950-1960

The article covers the "calendar conflicts" on the parishes of the Ukrainian Greek Catholic Church (Ukrainian Catholic Church) in the United States and Canada in the 1950s and 1960s, which led to the creation of parallel "old calendar" parishes in Chicago, Cleveland, Philadelphia and Washington. The arrival and adaptation of the post-war wave of Ukrainian immigrants to life in the United States and Canada were accompanied by a series of conflicts with representatives of the "old" emigration, including in the religious sphere. The desire to overcome disorientation in the new environment and to slow down the process of assimilation prompted representatives of the third wave of emigration to maximize the preservation and exacerbation of those elements of the religious tradition that would, on the one hand, more closely associated them with their homeland and, on the other, separated them from their surrounding culture. This approach did not always coincide with the desires of the descendants of previous waves of immigrants and the leadership of the UGCC in these countries, which sought a more in-depth adaptation of church life to local culture. As a result, the third wave of the Ukrainian emigration developed a phenomenon of the diasporic religion inherent for the first generations of immigrants in general, and which comprises the formation of such a religious environment (the "old" calendar became one of its elements), institutions and discourse that would connect newly arrived immigrants to their homeland and keep them from assimilation.

Keywords: Josyf Slipyj, Ukrainian Patriarchate, Ukrainian Diaspora, OUN, Yaroslav Stetsko, Lev Rebet, Mykola Chubaty, Patriarchal Movement.